De Nassaustraat in de jaren veertig van de vorige eeuw ter hoogte van de Waterweg.

Nassaustraat, naamgeving en bijnamen

Aruba werd van 1820 tot 1825 getart door grote armoede. Omdat er in die periode geen regenval van betekenis was, was door de grote droogte geen landbouw mogelijk. In maart 1824 hoedde Willem, een twaalfjarige jongen, de kudde schapen van zijn vader Jaco Rasmijn. Willem deed dit schapen weiden op blote voeten. In die armoedige tijd waren schoenen of sandalen een weelde, die niet iedereen zich kon veroorloven. En dat werd Willems geluk. Bij het oversteken van de kudde schapen door de diep gelegen rooi Fluit, die eindigt bij Boca Ketu aan de noordkust, trapte de jonge herder op iets scherps. Vlug ging de jongeling op de grond zitten om het binnengedrongen voorwerp te verwijderen. Terwijl hij op de grond zat, zag hij vlakbij een steen blinken en vond hij een klomp gouderts.

Door Jan Meelis

Gouverneur van de Nederlandse Antillen Paulus Roelof Cantz'laar, die deze functie van 1820 tot 1828 bekleedde, hoorde in het gouverneurspaleis op Curaçao van de goudvondst op Aruba en kwam nog in augustus van hetzelfde jaar naar Aruba. Hij bleef een hele maand om samen met de commandeur van Aruba[1] Jacob Thielen I de run op het goud delven in goede banen te gaan leiden. Tijdens een maaltijd van de gouverneur met de commandeur en andere belangrijke Arubaanse gasten kwam terloops het gesprek op het gemis van een officiële naam voor de hoofdplaats van Aruba. In de discussie werd opgemerkt dat Curaçao haar hoofdstad vermoedelijk had vernoemd naar stadhouder Willem II.

Het leek een goed idee om hetzelfde voor Aruba te doen en de stad en haar straten te vernoemen naar de familieleden van het Koninklijk Huis van Oranje. Na deze naamskeuze werd eensgezind een heildronk uitgebracht met de leuze 'lang leve Oranjestad, dat zij mag groeien en bloeien'.

HOOFDSTRAAT

Na deze naamskeuze vernoemden onze Arubaanse voorouders in 1824 het vissersdorp *Playa* naar het Huis van Oranje. Het vissersdorp kreeg de officiële naam Oranjestad en de hoofdstraat ging Nassaustraat heten. Ondanks deze mooie naam bleef de hoofdstraat een slecht begaanbare zandweg met hobbels en kuilen. Om deze oneffenheden in de weg 's nachts enigszins te kunnen zien, werd de Nassaustraat na de eeuwwisseling[2] met een povere straatverlichting verlicht. De verlichting bestond uit straatlantaarns met kerosine lampen, die bij het invallen van de duisternis door een lantaarnopsteker werden ontstoken. De lantaarnopsteker klom daarbij op een ladder, die hij op zijn rug meedroeg. Dit gezwoeg met ladders en brandstof en het nodige geknoei met kerosine duurde tot 1923. Toen begonnen de ondernemers A.J.P. van Meeteren en J. van Meeteren met een middelgrote opwekcentrale in de windstraat, een zijstraat van de hoofdstraat. Binnen de kortst mogelijke tijd begon het avondleven haar intrede te doen door het elektrische licht van de lantaarns en buitenverlichting van de huizen en winkels.

In 1929, nadat de olie-industrieën Lago en Arend zich op Aruba gevestigd hadden, werd begonnen met het asfalteren van de Nassaustraat en werden voetpaden aangelegd. De straat was breed genoeg om aan weerszijden een dubbele rijbaan met een trottoir aan te leggen. Bij veel huizen kwamen de stoepen door de hoog gelegen trottoirbanden boven de deurdrempels te liggen, maar hierdoor garandeerde het diep gelegen wegdek een goede afwatering bij zware regenbuien. Op 16 april 1929 werd het project opgeleverd en de Nassaustraat begon door deze fraaie verbeteringen meer stadsallure te krijgen, mede omdat de opkomende handel begon te investeren in onroerend goed. Aangezien veel grond- en huiseigenaren behouden waren en niet bereid waren hun bezit te verkopen aan zakenlieden met als doel de bouw van zakenpanden, steeg de grondprijs enorm. Na het overlijden van de eigenaren genoten de erven bij verkoop van de nalatenschap van de hoge grondprijzen. Het belangrijkste winkelgedeelte was het stuk straat waar de meeste winkels en warenhuizen tussen de woonhuizen stonden. Dit stuk liep van het begin van de straat tot aan het benzinestation van Rudolf 'Ditchi' Arends en besloeg een totale lengte van 750 meter. De panden waren aan de zuidzijde genummerd met even nummers tot 128 en aan overzijde met oneven nummers tot 117. In totaal betrof het 117 gebouwen. Een wandeling door deze gezellige buurt besloeg in totaal anderhalve kilometer en kostte overdag minstens een glas lichaamsvocht. Echter na zonsondergang was het in de winkelstraat, door de ligging pal op de wind, aangenaam vertoeven. Een rustpauze kon worden genomen bij diverse *refresquerias*. Ook 's avonds waren er voldoende *refresquerias* als 'oase' aanwezig, om uit te rusten na het kijken naar etalages.

Op 28 mei 1953 gingen wij als pasgetrouwd stel[3] onze eerste vijf huwelijksjaren in deze gezellige winkelstraat wonen. Wij genoten van de faciliteiten die de Nassaustraat ons bood en leerden deze eeuwenoude en populaire straat in al haar dagelijkse facetten kennen. Ook aan regelmatig bezoek van vrienden en familie hadden wij geen gebrek. Gezeten op de porch namen vrienden en familie, samen met ons, het straatgebeuren in ogenschouw.

CAYA DI PARANDA

Veel jonge mannen flaneerden op de trottoirs en wierpen een blik op de - zogenaamd in de etalages kijkende - meisjes, die pronkten met hun jeugdige schoonheid. Echter, deze jonge kerels hadden geduchte concurrentie van de iets oudere generatie, die gezeten in hun luxueuze auto's rondjes bleven rijden. Het hoofddoel was steeds de Nassaustraat om aldaar de blits te maken met hun grote sleeën. Een dagelijkse auto *paranda* door de Nassaustraat was normaal, want iedere Arubaan, inclusief ikzelf, is een grote autoliefhebber. Want is het niet heerlijk om samen met de familie te genieten van een nieuwe auto en de geur van nieuwigheid op te snuiven. Door via de Nassaustraat te rijden, pronkte menig gezin blij lachend en met een trots gevoel met de nieuwe aanwinst.

Met een kort toetersignaal werd vriend en kennis begroet en werd naar elkaar gewuifd. Vanaf onze porch zagen wij de mooiste en nieuwste automodellen langsrijden. Ofschoon Aruba amper 4500 auto's bezat, waren bijna alle Amerikaanse automerken, zoals Cadillac, Chevrolet, Chrysler, Dodge Ford, Hudson, Jeep, Nash, Packard, Plymouth, Pontiac, Rambler en Studebaker op Aruba te koop. Europese merken zoals M.G.en Morris waren al vertegenwoordigd. In de jaren vijftig kwamen eveneens merken als Fiat, Borgward 'Isabella', Volkswagen, Opel, Toyota en Simca het autopark versterken.

De Nassaustraat was de gehele dag een rijbaan voor publiekelijk vertoon. Bijna dagelijks kwamen bruiloftstoeten toeterend door deze straat en regelmatig kwamen de nieuwe auto's, die op het haventerrein waren gelost, in karavanen en luid claxonnerend, door deze handelsstraat met als eindbestemming de showroom van de autodealer. Gratis propaganda voor de nieuwe automodellen door even de Nassaustraat in de rijroute op te nemen. Veelvuldig trokken ook overwinningsoptochten van sportieve of politieke evenementen door deze belangrijke straat. Dit gebeurde met harde muziek die uit de luidsprekers schalde en in een langzaam tempo. Op vaste dagen van het jaar werd de straat opgeluisterd door militaire parades, begeleid door een militaire kapel of in stilte op de commandostem en het ritme van het voetstapgeluid van de soldaten. Op vrije en reguliere dagen hielden vaak jeugdbewegingen onder leiding van de padvindersbands optochten. Bij elk koninklijk bezoek aan Aruba stond op het officiële programma een autorit met de hoge gasten en dan stond het publiek urenlang te wachten op de trottoirs. Hierdoor werd weinig zaken gedaan bij de handelaars. Na de opkomst van de carnavalsviering in 1954 leidde de grote carnavalsoptocht jaarlijks door de Nassaustraat. Dit tot groot verdriet van de winkeliers aldaar. Zelfs op de daken stonden toeschouwers te kijken en richtten hierdoor veel schade aan de gebouwen. De politie reed dagelijks vele rondjes door de Nassaustraat in open jeeps. Lekker een luchtje scheppen in plaats van in een benauwd politiebureau te zitten.

CAYA DI BESTIA

Een van onze buren was de familie J. de Miranda met hun fotostudio Hanna. Deze buren hadden een grote groep ganzen, die op het braakliggende terrein achter onze tuinen, de huidige parkeerplaats van de RBTT Bank, hun domein hadden. 's Nachts waren deze ganzen fel en waakzaam en durfde geen hond op het terrein te lopen, bang om aangevallen te worden door deze grote loop- en zwemvogels. Zij deden denken aan de 'ganzen van het Capitool' in Rome, die de tempel van de godheid Juno Moneta bewaakten. In het jaar 390 voor Christus wekten deze ganzen in een stille nacht een slapend garnizoen Romeinse soldaten toen het Capitool door de Galliërs werd aangevallen. Door het gesnater van de ganzen kon de aanval worden afgeslagen en was het Romeinse volk vrij.

Ik moest aan dit verhaal denken bij het volgende voorval. 's Nachts kreeg de Nassaustraat bezoek van loslopende ezels die iets eetbaars zochten in de afvaldrums bij de woningen. Op een nacht waren enkele ezels verdwaald en op het territorium van de ganzen terecht gekomen. Door de herrie van de ganzen werd Edna, mijn vrouw, wakker en maakte mij stilletjes ook wakker omdat zij zware voetstappen bij het slaapkamerraam meende te horen. Dit raam bevond zich in het steegje tussen onze woning en Hartogs schoenenzaak. In mijn pyjama snelde ik het huis uit, de Nassaustraat in, om te kijken wie in de steeg liep en botste om de hoek van de steeg tegen een ezel, die juist de Nassaustraat inliep. Door de klap vloog ik achteruit op mijn zitvlak en vluchtte de verschrikte ezel luid balkend de straat in. Twee agenten van een juist passerende politiepatrouille, die het komische voorval hadden gezien, vielen bijna uit hun open legerjeep van het lachen.

CAYA DE TOROS

Op Aruba werden vrijwel alle slachtrunderen vanuit Midden-Amerika ingevoerd, terwijl varkens, geiten en schapen echter van lokale herkomst waren. Deze vleesvoorziening liep, zoals wettelijk verplicht is, via het abattoir, waar het vlees voor menselijke consumptie door bevoegde keurmeesters werd gekeurd. Aruba at destijds hoofdzakelijk vers vlees. Het abattoir lag tussen de Weststraat en de Arendstraat, vlakbij de Nassaustraat. Het levend vee voor de slacht werd dagelijks per schip aangevoerd en in de haven van Oranjestad gelost. Het aan wal brengen van het vee geschiedde meestal via een loopbrug en dat was een zenuwachtig gedoe. Zeker als de kudde onrustig werd en als er teveel klappen door de matrozen werden uitgedeeld. Als een stier het eenmaal op zijn heupen kreeg, brak het dolle dier los uit de rij van runderen en sloeg op hol, meestal richting de Nassaustraat. De hoofdstraat werd letterlijk een *caya de toros* zoals Spanje die kende van het *Olé*. Veel mensen wisten op tijd de winkels in te vluchten, maar de moedigen probeerden de matrozen te helpen bij het vangen van het dier. Menigeen verloor echter de moed bij het naderen van het briesende beest en klom op het nippertje ergens op een auto, paal of muur. Dit schouwspel kon kort of lang duren, afhankelijk van de stier. Als het beest zich omdraaide en weer terug liep, was de chaos compleet en liep iedereen bij het vluchten elkaar in de weg.

CAYA DI COMERCIANTE

In de jaren vijftig bezochten veel toeristen de Nassaustraat. Wekelijks kwam de Grace Line vanuit New York naar Aruba. Als gelijktijdig schepen van de Cunard Line, de Holland America Line of de Norwegian America Line afmeerden, stonden de kooplustige toeristen in een lange rij op straat te wachten om bij toerbeurt de juwelierszaak van Spritzer & Fuhrmann binnengelaten te worden.

Toen wij in oktober 1958 verhuisden naar onze eigen woning op de Klip, keken wij weemoedig naar de voor ons inmiddels dierbaar geworden woning op Nassaustraat 95. Wij hadden er zeer prettig tussen de ongeveer vijftig families gewoond die qwij kenden van dagelijkse ontmoetingen en begroetingen. Ons woonhuis in de Nassaustraat ging in latere jaren als zakenpand verder door het leven, doordat de firma Tieleman's Office Machines zich er vestigde, na eerst de woning te hebben verbouwd.

Opeenvolgend vertrokken door de jaren heen bijna alle bewoners van de Nassaustraat naar de buitenwijken van de stad. Daarmee werd deze geliefde hoofdstraat in de avond een verlaten straat. De tuinen verdwenen en elke vierkante meter vrije grond werd bebouwd voor zoveel mogelijk bedrijfsoppervlakte. De handel heeft na de jaren zestig veel kapitaal geïnvesteerd waardoor de Nassaustraat onherkenbaar is veranderd door nieuwbouw of door verfraaiing van bestaande zakenpanden. Zelfs de overheid deed mee door in de jaren 1984 en1985, duurzaam te investeren in een nieuwe straatindeling. De dubbelrijbaan veranderde in een enkele rijbaan met brede trottoirs, straatmeubilair en veel schaduwrijke bomen.

Sliepen wij vroeger in de nachtelijke uren van de Nassaustraat met de open ramen omdat het veilig wonen was, nu is deze hoofdstraat na sluitingstijd van de winkels het domein geworden van zwervers en verslaafden en is zelfs een gans niet meer veilig. Onze hoofdstraat heeft door de voortwoekerende straatcriminaliteit in de binnenstad veel van haar aantrekkelijke charme verloren en jammer genoeg kent ons staatsbestel geen burgemeesterschap. Immers goede burgemeesters zorgen er voor dat hun steden blijven groeien en bloeien.

De Nassaustraat in de jaren dertig van de vorige eeuw ter hoogte van de Kruisweg.

Noten:

[1] In 1824 kende Aruba nog een commandeur. Dit veranderende na 1848. Vanaf die tijd werd een commandeur op Aruba gezaghebber genoemd.

[2] De schrijver refereert hier naar het jaar 1900 oftewel de eeuwwisseling van de negentiende naar de twintigste eeuw.

[3] Het gaat hier om de schrijver Jan Meelis en zijn vrouw Edna Arendsz.

Het aantal loslopende ezels op Aruba werd in 1953 geschat op 430 ezels.

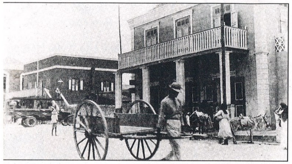

De Nassaustraat in de jaren dertig van de vorige eeuw ter hoogte van de Oranjestraat.

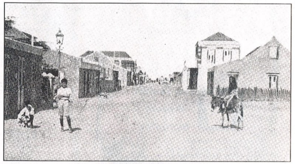

De Nassaustraat in de jaren twintig van de vorige eeuw ter hoogte van de Dwarsstraat.